

LAAT

ONDERWIJS

**NIET
VALLEN**

**ZWARTBOEK
BEZUINIGINGEN**

Zwartboek onderwijsbezuinigen

“Laat het onderwijs niet vallen!”

Landelijke Studentenvakbond

Inhoudsopgave

Studies gaan kopje onder.....	7
De dalende kwaliteit van het onderwijs.....	11
Een verloederende campus.....	14
Een karig studentenleven.....	17
Een kleine greep uit een grote lijst bezuinigingen.....	18

Inleiding

In 2024 werden de grootste onderwijsbezuinigingen in decennia aangekondigd. Ruim een jaar streden studenten en docenten tegen deze afbraak, en niet zonder succes. De bezuinigingen werden bijgesteld van ruim twee miljard naar 1,3 miljard euro.

Ondanks deze bijstelling laten de onderwijsbezuinigingen die zijn ingezet door kabinet Schoof 1, na slechts een jaar al diepe wonden achter. Hoewel er een nieuw kabinet op komst is, is het nog alle min zeker dat de bezuinigingen worden teruggedraaid: nu is het parlement aan zet om door te pakken!

Met dit zwartboek hoopt de Landelijke Studentenvakbond te laten zien hoe heftig de impact van de bezuinigingen is op de verschillende instellingen, haar personeel en de studenten. 1,3 miljard euro aan bezuinigingen zorgt voor zo veel leed dat we het in dit boek niet allemaal kunnen behandelen. Daarom is er gekozen voor representatieve en sprekende voorbeelden van de gevolgen van ongeremde onderwijsafbraak!

“

Nu al merken we dat er minder docenten worden ingezet

Joshua ”

Een kleine opleiding

IK STUDEER AAN EEN KLEINE OPLEIDING VAN DE WILLEM DE KOONING ACADEMIE, MET ALLE JAARLAGEN BIJ ELKAAR ZIJN WE MET ZO'N 60 STUDENTEN. DE STUDIE IS KRITISCH EN MAATSCHAPPELIJK GEDREVEN, EN COMBINEERT KUNSTENAARSCHAP MET EEN THEORETISCHE VERDIEPING. ZO BEGONNEN PROJECTEN MET VOORBEREIDEND ONDERZOEK OM EEN BASIS TE CREËREN EN KREGEN WE OOK VAKKEN ZOALS FILOSOFIE GEDOCEERD NAAST KUNSTVAKKEN. DEZE AANPAK MAAKT HET PROGRAMMA UNIEK IN NEDERLAND.

Een fijn leerklimaat

DOORDAT DE OPLEIDING ZO KLEIN IS STAAN DOCENTEN EN STUDENTEN DICT BIJ ELKAAR, HET IS ERG HORIZONTAAL GEREGLD. DOOR DIE FIJNE BEGELEIDING STAAT JE EIGEN MAAKPROCES EN ONTWIKKELING CENTRAAL. DOCENTEN HADDEN OOK DE RUIMTE OM TE EXPERIMENTEREN MET HUN MANIER VAN LESGEVEN.

Afbraak

MAAR DE HOGESCHOOL ROTTERDAM HEEFT AANGEGEVEN VANAF 2026 GEEN NIEUWE STUDENTEN MEER TOE TE LATEN TOT DE OPLEIDING, WE MOETEN DUS SLUITEN. NU AL MERKEN WE DAT ER MINDER DOCENTEN WORDEN INGEZET EN DAT BELANGRIJKE ONDERDELEN, ZOALS FILOSOFIE-VAKKEN, WEGVALLEN. DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING GAAT ACHTERUIT, DOCENTEN KRIJGEN KORTERE CONTRACTEN EN BIJ PROJECTEN HEBBEN WE GEEN TIJD MEER VOOR GOED VOORONDERZOEK. EEN UNIEKE OPLEIDING DREIGT HIERMEE TE VERDWIJNEN.

TRANSFORMATION DESIGN IS EEN UNIEKE STUDIE IN NEDERLAND, MAAR DIT WORDT TOTAAL NIET MEEGENOMEN IN DE OVERWEGING OM DE OPLEIDING TE STOPPEN.

Studies gaan kopje onder

Een van de meest ingrijpende dingen die onderwijsinstellingen kunnen doen om om te gaan met bezuinigingen is het volledig schrappen van studies. De eerste berichten die hierover naar buiten zijn gekomen gaan vooral om kleine taal- en cultuur opleidingen aan universiteiten. Zo gaat de Universiteit Utrecht stoppen met Religiewetenschappen, Arabisch, Duits, Frans, Italiaans en Keltisch. Utrecht was de enige plek in heel de Benelux waar je Keltisch kon studeren. De Universiteit Leiden heeft aangegeven de stoppen met de bachelors African Studies en Latin American Studies. Instellingen noemen teruglopende studentenaantallen en slechte rendabiliteit als argumenten om te stoppen met de opleidingen.

Het sluiten van studies is een zeer ingrijpend besluit, zowel voor studenten als docenten. Studenten die in het laatste cohort zitten weten niet in hoeverre ze hun studie door kunnen zetten als ze studievertraging oplopen. Ook is het onduidelijk of docenten die ontslag nemen of met verlof gaan nog vervangen gaan worden, of dat de extra werklast bij collega's komt te liggen. Instellingen kunnen vaak ook nog niet zeggen wat er gaat gebeuren met de werknemers van departementen waar opleidingen gaan sluiten.

Ook aan hogescholen verdwijnen kleine studies, maar wel in relatief kleinere mate. Zo schrapt Hogeschool Rotterdam de studie Transformation Design, die aan de kunstacademie gegeven werd. Vanaf 2026 kan je aan de HU niet meer beginnen aan een opleiding tot schrijftolk, de enige plek in Nederland waar dat nog mogelijk was. Dit heeft ook gevolgen tot de aanwas van nieuwe schrijftolken in de toekomst.

Fusies

Een ander middel dat instellingen inzetten om via het onderwijsaanbod te bezuinigen is door het fuseren en samenvoegen van verschillende opleidingen tot een nieuw curriculum. De Hogeschool Rotterdam heeft aangegeven mogelijke grootschalige fusies te willen doorvoeren waarbij de Willem de Kooning Academie en het Instituut voor Communicatie, Media en Informatietechnologie samengaan. De kunstacademie, die lang onafhankelijk was, zou hierdoor ophouden met bestaan in haar oorspronkelijke vorm. Bij de

Universiteit Leiden heeft het bestuur ervoor gekozen een nieuwe bachelor Aziëstudies te creëren met de studies Chinees, Japans, Koreaans en Zuid- en Zuidoost-Aziëstudies. Ook bij de Hogeschool van Amsterdam zijn ze aan het oriënteren om het samenvoegen van studierichtingen.

Over het algemeen zien we bij dit soort fusies dat uniek en specialistisch onderwijs plaats moeten maken voor brede, algemenere studies. Hierdoor wordt het algehele onderwijsaanbod in Nederland steeds meer een eenheidsworst, zonder ruimte voor kleinschalige studies met een eigen kleur. Net als bij het verdwijnen van opleidingen is er daarbij veel onduidelijk over wat de aangekondigde fusies betekenen voor huidige studenten en docenten. Beslissingen over fusies en bezuinigingen worden vaak zonder samenspraak aangekondigd door de bestuurlijke laag en overdonderen de medezeggenschap met voldongen feiten. Dit zorgt voor extra stress en onbegrip over de getroffen maatregelen.

Ondersteunende voorzieningen

Naast studierichtingen snijden instellingen veelvuldig in ondersteunende programma's voor studenten en medewerkers. Een kleine greep uit de berg maatregelen die genomen worden:

- Aan de RUG wordt het diversiteitscentrum gesloten
- De Radboud Universiteit bezuinigt op Centers of Teaching and Learning en het duurzaamheidsprogramma.
- Bij de UU verdwijnt het Honours programma en het Skillslab, dat studenten met trainingen en workshops ondersteunt.
- De HU stopt minder geld in programma's die gemeenschapsvorming binnen de instelling stimuleren.

Dergelijke voorzieningen ondersteunen studenten, werknemers en bestuurders in allerlei zaken. Van het transformeren van de instelling naar een duurzame en inclusieve plek tot het verbeteren van onderwijs- en studievaardigheden. **De verschraling van zulke programma's is een uitholling van hoger onderwijs in de brede zin.**

“

De Kwaliteit van het onderwijs is absoluut gedaald.

”

Docent - Psychologie
Erasmus Universiteit

Een andere lesmethode

TOEN IK PSYCHOLOGIE STUDEERDE KREGEN WE EEN 'PROBLEEM GERICHTE LEERSTIJL'; HEEL ERG HANDS-ON. NU ZIJN WE GEGAAN VAN WERKGROEPEN VAN 12 STUDENTEN, NAAR GROEPEN VAN 30 STUDENTEN. HET IS VEEL MEER LECTURES EN ZENDEN. HIERDOOR VERLIEZEN STUDENTEN DE HANDS-ON KENNIS DIE NODIG IS. WE VERLIEZEN PSYCHOLOGIE GELEERDE DIE BIJ KUNNEN DRAGEN AAN DE SAMENLEVING

Dalende onderwijskwaliteit

WE MOETEN DE AL KLEINE GROEPJES VERDELEN IN NOG KLEINERE GROEPJES OM HET ROND TE KRIJGEN. HIERDOOR ZIJN ER 5 OF 6 DISCUSSIES GAANDE IN MIJN LES, WAAR IK GEEN TIJD VOOR HEB OM STUDENTEN OP BIJ TE STUREN OF TE HELPEN IN HUN ONTWIKKELING.

ER IS AL HELEMAAL GEEN TIJD VOOR ALGEHELE REFLECTIEVE DISCUSSIE. DE KWALITEIT VAN HET ONDERWIJS IS ABSOLUUT GEDAALD.

Minder docenten, lagere kwaliteit

VEEL DOCENTEN ALS IK, DIE ON THE GROUND DE LESSEN BEGELEIDEN, VERLIEZEN HUN BAAN. WE WERKEN ALLEMAAL OP BKO CONTRACTEN, ER ZIJN BIJ ONS TWINTIG LEERKRACHTEN BIJ WIE DIT AFLOOPT, EN DIE GEEN ZICHT OP VERLENGING HEBBEN.

IK MAAK ME ZORGEN. NIET ZO ZEER VOOR MIJN EIGEN BAAN, ALS VOOR DE KWALITEIT VAN HET ONDERWIJS. VOOR DE MAATSCHAPPIJ. TOEKOMSTIGE GENERATIES MOETEN ZO VEEL MOGELIJK KENNIS VERGAREN VOOR DE BELANGRIJKE THEMA'S DIE MAATSCHAPPIJ BREED SPELEN. WE KUNNEN NIET DOMMER

De dalende kwaliteit van het onderwijs

Vanuit de ervaring van de student zien we het onderwijs veranderen. Door bezuinigingen veranderen de opleiding van karakter, soms vrij subtiel, maar soms ook vrij drastisch. We zien dit bijvoorbeeld bij lesvormen. Werkgroepen worden ingekort en vervangen door grootschalige colleges, die minder personeelsintensief zijn. Interactie tussen student en docent, waarbij samen in discussie wordt gegaan over de stof, maakt plaats voor eenzijdige zending vanuit de docent. **De bezuinigingen dwingen de instellingen om meer als onderwijsfabrieken te werken dan als plekken waar je kennis tot je neemt en die leert effectief toe te passen.**

Al jaren is het moeilijk voor docenten om de werkdruk het hoofd te bieden, hierover wordt al langer de noodklok geluid. **Grote vacaturestops, die bij vrijwel alle instellingen aangekondigd zijn, maken dit probleem alleen maar erger.** Zo hebben bijvoorbeeld Windesheim, AVANS en Fontys aangegeven via 'natuurlijk verloop' tientallen tot honderden banen te laten verdwijnen. Als een werknemer stopt, komt er geen vervanging. De rest van de werkdruk ligt dan bij de overige mensen in het team en het aantal studenten in verhouding tot het aantal docenten neemt toe. Een grote uitschieter hierbij is het University College Roosevelt, dat bij een reorganisatie een kwart van alle banen laat verdwijnen.

Een rondvraag aan de Universiteit Utrecht wijst uit dat er bij veel opleidingen en vakken de tentamineringsstructuur veranderd. Waar er eerst meerdere kleine essays of opdrachten gemaakt werden in een aantal maanden is er nu één enkel tentamen of eindopdracht. Dit is makkelijker nakijken, maar betekent ook minder diepgang voor de student en meer stress rond één tentamen-moment. Deze veranderingen worden vaak gedreven door financiële of organisatorische prikkels binnen faculteiten en opleidingen. Waar eerst meerdere docenten, of een docent met studentassistenten, opdrachten nakijken is hier nu geen menskracht meer voor.

Al deze voorbeelden laten zien dat de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland, waar we zo graag mee te koop lopen, door de bezuinigingen de komende jaren zwaar onder druk zal komen te staan.

“

Er kwamen al snel meldingen dat de sociale veiligheid omlaag was gegaan

”

Max -
Student aan St. Joost

Harde bezuinigingen

DE EERSTE BEZUINIGINGEN DIE WIJ MERKTEN WAREN LEERKRACHTEN VAN WIE HET CONTRACT NIET VERLENGD WERD, MAAR OOK EEN PAAR MENSEN WIENS CONTRACT GELIJK WERD STOPGEZET. OPERATIONEEL PERSONEEL EN DOCENTEN WERDEN GELIJK GETROFFEN. WE KREGEN MINDER LES, MINDER LEERKRACHTEN EN MINDER FEEDBACK. VAN MIJN ACHT LEERKRACHTEN VORIG JAAR, ZIJN VAN ZES DAARVAN HUN CONTRACTEN NIET VERLENGD.

EEN AANTAL RAAKTE ER DIRECT ZIEK VAN

Veel onduidelijkheid

LANGZAAMHAND KWAM NAAR BUITEN DAT DE BEZUINIGINGEN BREDER WAREN DAN ALLEEN MINDER BANEN. ONS GEBOUW ZO MOGELIJK VERKOCHT WORDEN, TOEN TOCH NIET EN TOEN TOCH WEL. UITEINDELIJK BLEEK DAT ZE DE WENS HEBBEN HET TE VERKOPEN, MAAR DIT NOG ONZEKER IS. WEL KWAM DE OPLEIDING 'CREATIVE BUSSINESS' IN ONS GEBOUW TE ZITTEN. ER KWAMEN AL SNEL HEEL VEEL MELDINGEN DAT DE SOCIALE VEILIGHEID OMLAAG WAS GEGAAN: ER WERDEN HAKENKRUIZEN GETEKEND, FEMINISTISCHE BOEKEN VERSCHEURD, EN OOK MENSEN DIE ZICH ALTERNATIEF KLEDEN KREGEN DE VRAAG "WELK GESLACHT ZE NOU WAREN?". TEGELIJKERTIJD WERDEN WIJ BELOOFT DOOR HET BESTUUR DAT "HET NIET VOOR OVERLAST ZOU ZORGEN".

Visieloosheid

ER MIST VISIE. NU WORDT UIT PANIEK ONDOORDACHT GEHANDELD. . OP DE FOUTE PLAATSEN WORD BESPAARD. ZE PRATEN OVER "DE ZIEL VAN ST. JOOST BEHOUDEN", MAAR IK WIL GEWOON EEN GEBOUW HEBBEN WAAR STUDENTEN GOED KUNNEN LEREN. DIE ZIEL CREËREN WE ZELF WEL. IK HEB WEL HOOP DAT HET GOED KOMT, MAAR DAT ZAL NIET VANUIT AVANS KOMEN. KUNSTONDERWIJS IS DUUR, MAAR HET HEEFT EEN ESSENTIËLE MAATSCHAPPELIJKE FUNCTIE

Een verloederende campus

De bezuinigingen raken ook de campussen en fysieke leeromgevingen. Omdat onderwijsinstellingen de bezuinigingen niet volledig kunnen opvangen in hun onderwijsactiviteiten zonder dat het onderwijs volledig instort, wordt er ook veel achter de schermen bezuinigd.

Soms komen bezuinigingsmaatregelen uit een onopvallende hoek. Zo zei een student aan de Hogeschool van Amsterdam dat de koffiemachines op sommige verdiepingen niet meer werden bijgevuld of zelfs weggehaald. Andere plannen, zoals het voornemen van de HvA om gebouwen aan de Amstelcampus of op losse locaties volledig te sluiten, zijn een stuk ingrijpender.

In Wageningen schrapt de WUR 180 banen aan de logistieke kant van hun organisatie. Ook de Universiteit Utrecht kondigde een reorganisatie bij hun bestuursdienst aan. **De administratie, het beheer van gebouwen en andere ondersteunende faciliteiten zullen met minder werknemers gedragen worden. Hiermee worden cruciale onderdelen van de onderwijsinstellingen uitgehold.** Meerdere instellingen hebben al aangegeven gepland onderhoud en aanpassingen en hun gebouwen uit te stellen of te schrappen.

In Utrecht vielen dit soort klappen enigszins te verwachten. Volgens een uitvraag van de LSVb lijken er meer dan 5 gebouwen te sluiten en worden de openingstijden op andere plekken ingekort. Ruimtes waar colleges gegeven werden en studentorganisaties konden werken zijn plots weg, **waardoor de overgebleven plaatsen voor studenten drukker en krapper worden.**

Iets vergelijkbaars is te zien aan de Radboud Universiteit. Faculteiten snijden in het aantal lokalen en gebouwen die ze 'huren' van de facilitaire diensten van de instelling. Geld dat gebruikt zou worden voor onderhoud komt niet meer binnen en gebouwen staan leeg. **De eindstand is dat studenten minder ruimte hebben om op campus te studeren en docenten opgescheept zitten met 'flexplekken'.**

Ook studentorganisaties zijn hier de dupe van. Zo worden kantoren van studieverenigingen en studentorganisaties 'geflexibiliseerd'. **Verenigingen voor wie het kantoor als een huiskamer aanvoelde moeten nu ruimtes met meerdere organisaties delen.** Plek voor zelfontwikkeling en sociale connecties met andere studenten gaat verloren, terwijl er onder jongeren juist een eenzaamheidscrisis heerst.

Twee lokale studentenvakbonden geven aan dat hun werkzaamheden zijn bemoeilijkt door dergelijk beleid. De Nijmeegse Studentenvakbond AKKU heeft nauwelijks ruimte meer om een-op-een gesprekken te voeren met bezorgde studenten. Voor studentenvakbond VIDUIS in Utrecht is het nog nauwer, zij beschikken überhaupt niet meer over een eigen ruimte maar moeten een tafeltjes bij onpersoonlijke flexplekken reserveren. Dat nou juist organisaties die de instellingen moeten controleren door de bezuinigingen worden geraakt in hun werkzaamheden is extra schrijnend. Juist in deze tijd van moeilijke beleidskeuzes is het belangrijk dat studenten een goede plek hebben om hun stem te laten horen.

“

De “introductieweek” is nu nog maar één dag

”

Selma- SOOZ,
Studentenvakbond Zwolle

Gestopt met betalen

DE INTRO-WEEK VOOR WINDESHEIM IN ZWOLLE WORDT DOOR “BUREAU RUIJS” GEREGLD. NU IS WINDESHEIM GESTOPT MET BETALEN. DE INTROWEEK IS WEGGEVALLEN EN IS NU EEN “INTRODAG”. WIJ ALS VERENIGINGEN ZIJN AAN HET KIJKEN OF WIJ DIT OP KUNNEN VANGEN, MAAR DE INSTELLING MOET ER WEL HET GELD VOOR OVER HEBBEN. DE ZWOLSE VERENIGINGEN ZIJN ER NU BEZIG OM IN GESPREK TE GAAN, IN DE HOOP HET TE REDDEN, MAAR HET LIJKT ER OP DAT ER GEEN INSpraak MEER MOGELIJK IS.

Windesheim werkt niet mee

BIJ DE EERSTE VERGADERINGEN WERD HET METEEN HEEL DUIDELIJK DAT ER GEEN GELD MEER KOMT VAN DE SCHOLEN. VERENIGINGEN LIJDEN ER HEEL ERG ONDER. ZE KRIJGEN GEEN GELD MEER EN KUNNEN GEEN KENNIS MAKEN MET HUN DOELGROEP.

DE VERENIGINGEN EN STUDENTEN WILLEN HEEL GRAAG, EEN GOEDE INTRODUCTIE ZODAT HET STUDENTENGEVOEL BEVORDERD WORDT. STUDENTEN DIE NIET IN ZWOLLE WONEN OF NET BINNENGEKOMEN ZIJN, KUNNEN DAN MEEDRAAIEN. NU IS DAT WEL ANDERS: DE MEESTE WILLEN GEWOON NAAR HUIS.

Een verloren studentenleven

DE INTRODUCTIEWEEK WAS VROEGER GEWELDIG. MENSEN DIE OP CAMPINGSOVERNACHTEN OM DE STAD TE LEREN KENNEN, VEEL PLEZIER EN NIEUWE ERVARINGEN. MENSEN WILLEN GRAAG BINDING MET DE STAD WAAR ZE STUDEREN. OP HET MBO IN ZWOLLE IS HET ZELFS NOG ERGER: DAAR IS ER NIET EENS MEER SPRAKEN VAN EEN ‘INTRODUCTIEDAG’, ER IS ENKEL EEN CITY TOUR.

Een karig studentenleven

Niet alleen het verenigingsleven en 'leuke' dingen verdwijnen uit het studentenleven. **Ook op academisch vlak dreigen er belangrijke programma's uit de vrije tijd van studenten te verdwijnen.** Hoewel de Universiteit Utrecht afzag van een universiteitsbrede schrapping van honoursprogramma's dwingen bezuinigingen faculteiten alsnog om hier flink op terug te schalen. Deze traditionele plek voor **inhoudelijke verdieping is beschikbaar voor minder studenten** met minder begeleiding.

Ook activiteiten van de universiteit zelf leiden onder de bezuinigingen. Zo ontvangen studentvrijwilligers geen kleine vergoedingen of bedankjes meer voor het helpen bij de opendag die wordt gehouden voor scholieren om hun studiekeuze te maken.

Zoals te lezen in het stuk over de Zwolse 'introductieweek' staan activiteiten voor studenten in het algemeen onder druk, en wordt er meer verwacht van studie- en studentenverenigingen. Dat terwijl de bezuinigingen, de hogere kosten van levensonderhoud en de stijgende studiedruk voor studenten juist zorgt voor een veel lagere animo om überhaupt een leidinggevende functie te bekleden bij deze verenigingen. **Voor studenten worden op deze manier alle sociale en verdiepende ervaringen tijdens hun studie afgebroken.**

Een kleine greep uit een grote lijst bezuinigingen

Het Windesheim moet 30 miljoen euro bezuinigen de komende jaren, dat is zo'n 10% van de volledige begroting. Om dit te kunnen word de werving van nieuw personeel volledig stopgezet. **Het huidig personeel wordt geacht de klappen van de bezuinigingen in de vorm van werkdruk op te vangen.**

Dit wordt beschreven als 'natuurlijk verloop' de hoop is dat er over 10 of 20 jaar als er sowieso minder docenten nodig zijn de werkdruk niet te hoog is. AVANS en Fontys kiezen ook voor deze vorm van bezuiniging.

Op een aantal plekken vallen er echter ook hardere directe klappen. De WUR in Wageningen schrapt 180 banen. Voornamelijk achter de schermen. Het is niet voor te stellen dat de instelling zonder problemen kan doordraaien.

Aan de Universiteit Twente werden er **46 medewerkers ontslagen** aan alleen al de natuurkunde faculteit die na de bezuinigingen begon te reorganiseren. Docenten kregen plots te horen dat ze er uit lagen, wat er ging gebeuren met de colleges die de rest van de periode onder hun verantwoordelijkheid lagen werd ze niet verteld.

Het UCR in middelburg reorganiseert en schrapt 25% van het personeel. Een grote en onbegrijpelijke klap voor de kleine instelling. **De Universiteit Utrecht schrapt zo'n 100 banen**

Landelijke Studentenvakbond
lsvb@lsvb.nl
Drieharingstraat 6
Utrecht

